

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

واکاوی اقرار در نظام کیفری ایران

مؤلف

سعید چقاکبودی

دانشجوی کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم شناسی

انتشارات قانون یار

۱۳۹۸

سرشناسه	: چقاکبودی، سعید، ۱۳۵۹-
عنوان قراردادی	: ایران. قوانین و احکام
	.Iran. Laws, etc
عنوان و نام پدیدآور	: واکاوی اقرار در نظام کیفری ایران / مولف سعید چقاکبودی.
مشخصات نشر	: تهران: انتشارات قانون یار، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	: ۱۶۸ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۲۲۹-۰۷۷-۱
وضیعت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: اقرار (حقوق) -- ایران
موضوع	: Admissions (Law) -- Iran
رده بندی کنگره	: ۱۷۷۵KMH
رده بندی دیوبی	: ۵۵/۳۴۷
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۷۷۴۳۵۸

انتشارات قانون یار

واکاوی اقرار در نظام کیفری ایران

تألیف: سعید چقاکبودی

ناشر: قانون یار

ناظرفنی: محسن فاضلی

نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۸

شمارگان: ۱۱۰۰ جلد

قیمت: ۴۵۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۲۲۹-۰۷۷-۱

مرکز پخش: تهران، میدان انقلاب، خ منیری جاوید، پلاک ۹۲

تلفن: ۶۶۹۷۹۵۱۹

تعدیم به مادرم

نصرت

فهرست مطالب

۱۰.....	پیشگفتار
۱۲.....	بخش نخست بخش نخست
۱۲.....	ماهیت ، پیشینه ، ادله و شرایط اعتبار اقرار در حقوق کیفری
۱۲.....	فصل نخست : ماهیت و پیشینه اقرار در حقوق کیفری
۱۲.....	مبحث اول : ماهیت ، اقسام و طرق تحصیل اقرار
۱۵.....	گفتار اول : تعریف و اقسام اقرار
۱۵.....	بند اول: تعریف اقرار
۳۲.....	گفتار دوم: طرق و وسایل تحصیل اقرار
۳۳.....	بند اول : تحصیل اقرار از طریق پرسش و پاسخ قضائی
۳۶.....	بند دوم : تحصیل اقرار از طریق اعمال خدمه و فریب
۳۷.....	بند سوم : تحصیل اقرار از طریق وعده معافیت از مجازات
۳۸.....	بند چهارم : تحصیل اقرار از طریق اعمال شکنجه
۴۰.....	بند پنجم : تحصیل اقرار از طریق روش های علمی فنی
۴۴.....	مبحث دوم : پیشینه اقرار در حقوق کیفری
۴۴.....	گفتار اول : سیر تحول اقرار در ادوار مختلف
۴۵.....	بند اول : دوره انتقام خصوصی
۴۶.....	بند دوم : دوره دادگستری خصوصی
۴۷.....	بند سوم : دوره دادگستری عمومی
۴۹.....	گفتار دوم : سیر تحول اقرار در حقوق ایران
۵۰.....	بند اول : دوره باستان
۵۰.....	بند دوم : دوره میانه
۵۲.....	بند سوم : دوره معاصر
۵۴.....	فصل دوم: ادله و شرایط اعتبار اقرار در حقوق کیفری
۵۴.....	مبحث اول : ادله اعتبار اقرار
۵۵.....	گفتار اول : ادله فقهی اعتبار اقرار

فهرست مطالب /

۵۵.	بند اول : کتاب
۵۷.	بند دوم : اخبار و روایات
۵۸.	بند سوم : اجماع
۵۹.	بند چهارم : سیره و بنای عقلا
۶۰.	گفتار دوم : ادله حقوقی اعتبار اقرار
۶۲.	بند اول : قانون مدنی
۶۳.	بند دوم : قانون آئین دادرسی مدنی
۶۵.	بند سوم : قانون مجازات اسلامی
۶۶.	بند چهارم : قانون آئین دادرسی کیفری
۶۷.	مبحث دوم : شرایط اعتبار اقرار
۶۷.	گفتار اول : شرایط مُقِرَّ
۶۷.	بند اول : عقل
۶۸.	بند دوم : بلوغ
۶۸.	بند سوم : اختیار
۷۱.	بند چهارم : آگاهی به موضوع اقرار
۷۲.	بند پنجم : رشد
۷۴.	گفتار دوم : شرایط مقرله
۷۴.	بند اول : اهلیت تمتع
۷۵.	بند دوم : معلوم بودن مقرله
۷۶.	بند سوم : عدم تکذیب مقرله
۷۷.	گفتار سوم : شرایط مقربه
۷۷.	بند اول : وجود خارجی مقریه
۷۸.	بند دوم : امکان عقلی یا عادی
۷۸.	گفتار چهارم : شرایط اداء اقرار
۷۸.	بند اول : صریح بودن
۸۰.	بند دوم : منجز بودن
۸۱.	بند سوم : نزد حاکم بودن
۸۳.	بند چهارم : تعدد اقرار

۸۵.	بند پنجم : تعدد مجالس
۸۶.	بخش دوم
۸۷.	حدود اعتبار و ارزش اثباتی اقرار در حقوق کیفری
۸۸.	فصل نخست : حدود اعتبار و آثار اقرار
۸۹.	مبحث اول : حدود اعتبار اقرار در حقوق کیفری
۹۰.	گفتار اول : طریقیت یا موضوعیت داشتن اقرار
۹۱.	گفتار دوم : اشتراط مقرر بودن اقرار به قرائن و امارات
۹۲.	گفتار سوم : قابلیت انکار و تجزیه پذیر بودن اقرار
۹۳.	مبحث دوم : آثار اقرار در حقوق کیفری
۹۴.	گفتار اول : آثار اصلی اقرار
۹۵.	گفتار دوم : آثار فرعی اقرار
۹۶.	بند اول : تاثیر در شروع تحقیقات
۹۷.	فصل دوم: ارزش اثباتی اقرار در حقوق کیفری
۹۸.	مبحث اول : ارزش اثباتی اقرار در رفتارهای مجرمانه
۹۹.	گفتار اول : ارزش اثباتی اقرار در جرائم موجب قصاص
۱۰۰.	گفتار دوم : ارزش اثباتی اقرار در جرائم موجب حد
۱۰۱.	بند اول : زنا
۱۰۲.	بند دوم : لواط
۱۰۳.	بند سوم : مساحقه
۱۰۴.	بند چهارم : قوادی
۱۰۵.	بند پنجم : قذف
۱۰۶.	بند ششم : شرب خمر
۱۰۷.	بند هفتم : سرقت
۱۰۸.	بند هشتم : محاربه و افساد فی الارض
۱۰۹.	بند نهم : ارتداد
۱۱۰.	گفتار سوم : ارزش اثباتی اقرار در جرائم تعزیری و بازدارنده
۱۱۱.	مبحث دوم : عوامل تاثیر گذار بر ارزش اثباتی و آثار اقرار
۱۱۲.	۱۱۳.
۱۱۴.	۱۱۵.
۱۱۵.	۱۱۶.

فهرست مطالب / ۹

۱۱۶.....	گفتار اول : تعدد اقرار
۱۱۷.....	گفتار دوم : انکار بعد از اقرار
۱۱۸.....	بند اول : تعریف انکار
۱۱۹.....	بند دوم : زمان انکار و تاثیر آن
۱۲۰.....	بند سوم : موارد پذیرش انکار بعد از اقرار
۱۳۳.....	گفتار سوم : توبه بعد از اقرار
۱۳۴.....	بند اول : مفهوم توبه و نحوه احراز آن
۱۳۵.....	بند دوم : توبه و سقوط مجازات
۱۳۷.....	بند سوم : توبه و تخفیف مجازات
۱۳۹.....	گفتار چهارم : تعارض اقرار با سایر ادله
۱۳۹.....	بند اول : مفهوم تعارض و تفاوت آن با تراحم
۱۴۰.....	بند دوم : صور مختلف تعارض
۱۶۰.....	نتیجه و پیشنهادها
۱۶۴.....	منابع و مأخذ

پیشگفتار

بی گمان اهمیت اقرار در امور کیفری و حتی امور مدنی به حدی است که علمای حقوق آن را ملکه دلایل می نامند. اهمیت وجود دلیل برای احراز ارتکاب جرم برای محکومیت تا آنچاست که حضرت علی (ع) می فرمایند: «اگر هزاران گناهکار بی کیفر بماند بهتر است از آنکه یک نفر بی گناه برخلاف حق به کیفر برسد». در قوانین جزایی ایران نیز به صراحت از اقرار در اثبات برخی جرایم بحث شده است. در این قوانین از توبه بعد از اقرار و تأثیر آن در مجازات متهم و انکار بعد از اقرار سخن به میان آمده است که نشان دهنده گرایش و توجه قانونگذار به این دلیل اثبات، در دعاوی کیفری می باشد. همین امر و عدم ذکر آن به تفصیل و با جزئیات بیشتر در قوانین مربوطه و ایجاد بحثهای مختلف در ارتباط با این موضوع، محقق را واداشته است تا با مطالعه نظرات حقوقی، فقهی و با مطالعه پرونده ها و ملاحظه آراء و نظریات قضایی ضمن بررسی تحلیلی اقرار در امور کیفری، ارزش اثباتی و آثار آن در حقوق جزای ایران در ادوار مختلف و فقه امامیه را با ارائه نظریات مختلف موربد بحث و بررسی فرار گیرد. در این کتاب میخواهیم بینیم چالشها فرا روی اقرار در فرایند دادرسی کیفری، شرایط حجیت اقرار و نقش تعدد اقاریر در اعتبار اقرار چیست و تأثیر انکار بعد از اقرار در حقوق کیفری ایران کدام است. باید گفت گذشته از برخورداری از شرایط عامه، اقرار باید عندالحاکم باشد و اصل اولیه در اعتبار اقرار در کلیه جرائم عدم لزوم تعدد آن است و همچنین انکار بعد از اقرار در جرائم مستوجب حد جز در موارد مصرح در قانون فاقد تأثیر است و بنظر می رسد که کیفیت تحصیل اقرار در فرایند دادرسی کیفری، با توجه به واقعیتهاي عيني و با مبانی قانوني و حقوقی چندان سازگار نمي باشد. در اين تحقيق سعى شده تا به کنکاش در اين مقوله پرداخته شود، باشد که مفید فايلده ای اصحاب قلم و دانشجويان واقع شود. کیفیت تحصیل دلیل و اثبات جرم بر پایه اقرار متهم از منظر فقهی و در پرتو قواعد و قوانین موضوعه با عنایت به موازین و اسناد بین المللی مستلزم رعایت شرایط شکلی و ماهوی عدیده است که از جمله آنها ادای اقرار از سوی فرد، بدون اجبار و اکراه یا تحت تاثیر القانات می باشد. حال با نگاهی به رویه عملی محاکم یا نهادهای تعقیب در عرصه امور جزایی در می یابیم که کیفیت تحصیل اقرار اصولاً مبنی بر شرایط اساسی پیش گفته نیست. اصولاً در دعاوی کیفری

دادرس باید مقرر واقع بودن اقرار را احراز نماید بنابراین اقرار در امور کیفری به منظور اثبات جرم طریقت دارد در آنچه به حجیت اقرار بر می‌گردد در امور کیفری و مدنی تفاوت‌هایی وجود دارد. حجیت اقرار در امور کیفری تابع ارزشیابی دادرس می‌باشد ولیکن در امور حقوقی دارای حجیت مطلق است به همین دلیل چنانچه حکمی بر اساس اقرار در مرحله بدوى صادر گردد قابل تجدید نظر خواهی نیست ولی در امور کیفری دارای حجیت مطلق نیست.

ب) سوالات مطروحه مؤلف

این کتاب در جهت پاسخگویی به سوالات ذیل می‌باشد:

- ۱- چالشهای نظری و علمی فرا روی دلیل اقرار در فرایند دادرسی کیفری ایران چیست؟
- ۲- شرایط حجیت اقرار کدام است؟
- ۳- نقش تعدد اقاریر در اعتبار اقرار چیست؟
- ۴- تاثیر انکار بعد از اقرار در حقوق کیفری ایران کدام است؟

ج) فرضیه های مطروحه مؤلف

فرضیه اول : به نظر می‌رسد که کیفیت تحصیل اقرار و موجبات مثبته آن در فرآیند دادرسی کیفری ایران با توجه به واقعیتهای عینی و مشهود با مبانی قانونی و حقوقی چندان سازگار نمی‌باشد و اینگونه استنباط می‌گردد که در امور کیفری حجیت اقرار نزد دادرسان صرفاً بر پایه اقرار متهم نمی‌باشد.

فرضیه دوم : گذشته از برخورداری از شرایط عامه، اقرار باید عند الحاکم باشد.

فرضیه سوم : اصل اولیه در اعتبار اقرار، عدم لزوم تعدد آن است.

فرضیه چهارم : انکار بعد از اقرار در جرائم مستوجب حد جز در موارد مصرح در قانون فاقد تاثیر است.

بخش نخست

ماهیت، پیشینه، ادله و شرایط اعتبار اقرار در حقوق کیفری

فصل نخست: ماهیت و پیشینه اقرار در حقوق کیفری

در این فصل برای شناخت ماهیت و پیشینه اقرار در حقوق کیفری موضوع را طی دو مبحث - مبحث اول در خصوص ماهیت - اقسام و طرق تحصیل اقرار و در مبحث دوم ، پیشینه اقرار در حقوق کیفری را مورد بررسی قرار داده ایم

مبحث اول: ماهیت، اقسام و طرق تحصیل اقرار

ماهیت: منظور از بررسی و تحقیق در مورد ماهیت حقوقی اقرار نیل به این مقصود است که بدانیم اقرار در ردیف کدامیک از اعمال حقوقی قرار دارد . سوالی که مطرح می شود این است که اقرار دارای چه ماهیتی است آیا اقرار عقد است؟ ایقاع است؟ یا اینکه اساساً دارای ماهیت حقوقی دیگری است؟ در این خصوص، بایستی به اختصار اشاره نمود که اقرار از آنجاکه صرفاً دلالت بر اخبار از حق می نماید عقد و ایقاع نیست ، زیرا همانطوریکه می دانیم لازمه تحقق همه عقود ایقاعات وجود قصد انشاء - « یعنی قصدی که یک موجود اعتباری را بوجود می آورد »^۱ می باشد . و حال آنکه همانگونه که در تعریف اقرار دیدیم ، قانون مدنی ایران به پیروی از نظر

^۱ - جعفری لنگرودی ، محمد جعفر ، ترمینولوژی حقوق ، تهران ، انتشارات گنج دانش ، چاپ ۷ ، ۱۳۷۴ ه.ش

اکثر فقهاء و حقوقدانان ، آشکارا از اقرار ، به اخبار تعبیر کرده است . مع الوصف گروهی از فقهاء اقرار را انشاء و عده‌ای آنرا در پاره ای موارد اخبار و در برخی موارد انشاء می دانند . استدلال طرفداران نظریه انشاء اینست که موضوع اقرار تنها هنگامی بر عهده اقرار کننده ثابت می شود که او بوجود آن حق بر ذمه خویش اقرار کند . و از این سخن چنین نتیجه می گیرند که اقرار موجد حق است نه کاشف از آن . اما طرفداران نظریه مشترک در این خصوص قائل به تفصیل شده و معتقدند که اقرار گاهی متضمن اخبار و زمانی دارای جنبه انسائی است و در توجیه این نظر می گویند ، وقتی اقرار کننده می گوید این مال از آن فلان است اقرار او دارای جنبه انسائی است ، زیرا بر اثر اقرار مذبور ، ملکی که تا آن زمان به اقرار کننده تعلق داشته به مقرله منتقل می شود و احکام هبہ بر این اقرار بار میگردد . در پاسخ به طرفداران جنبه انسائی اقرار گفته شده است : این نظریه از سوی قائلین به آن قابل دفاع نیست . با این توضیح که مثلاً اگر از طرفداران این نظریه پرسند که در یک دعوی ، بخواسته مالکیت شش دانگ یک باب خانه و اجاره بهای دو ساله آن با این توضیح که خواهان گفته باشد خوانده ، خانه یاد شده را از دو سال پیش غصب کرده و اجاره بهای آن را نیز پرداخته است هر گاه خوانده درستی ادعای خواهان را تصدیق کند آیا شما خواهان را سزاوار اجاره بهای دو ساله خانه مذبور میدانید یا نه ؟ بی گمان در پاسخ فرو خواهند ماند . زیرا اگر بگویند : نه ، با مدلول اقرار مخالفت کرده اند و اگر بگویند آری ، با اعتقاد خود دایر به جنبه انسائی داشتن اقرار ، دشمنی ورزیده اند.^۱ اما در پاسخ به طرفداران نظریه دوم نیز گفته شده است : «نسبت به مواردی که آنان نیز اقرار را اخبار می دانند جای سخن و جدل نیست . لکن نسبت به مواردی که اقرار را انشاء می شمارند با توجه به مثالی که خود آنان برای توضیح نظریه خویش آورده اند گوئیم هنگامیکه کسی گفت که خانه من از آن فلان است این گفته هبہ است نه اقرار ، دلیل امر نیز ساده است ، زیرا نامبردگان که خود گفته بالا را اقرار می شمارند . مقررات هبہ را بر آن بار می کنند یعنی مثلاً مال یا شیء مورد اقرار را وقتی از آن مقرله می دانند که نسبت به آن بین طرفین قبض و اقباض صورت گرفته باشد»^۲ در حقوق ما

^۱ - امیری دولتشاهی ، فتح الله ، اقرار در حقوق مدنی ، تهران ، انتشارات تابان ، چاپ اول ، ۱۳۴۲ ، ص ۱۶ .

^۲ - همان ، صفحه ۱۷ .

از آنجاییکه قانون مدنی صرحتاً از اقرار، به اخبار یادکرده است نیاز به بحث بیشتر در این زمینه نیست . در امور کیفری نیز وضع به همین منوال است و اقرار کیفری نیز از آنجا که صرفاً دلالت بر اخبار حادثه ای به عنوان جرم می نماید، نمی تواند منطبق با مفاهیم عقد یا ایقاع باشد . زیرا عقد یا ایقاع همانگونه که در سطور فوق بیان گردید علاوه بر اینکه تعاریف خاصی داشته ، احکام و شرایط خاصی دارند که هیچیک از اینها در اقرار نیست، لذا تنها ماهیت سازگار با اقرار اخبار است .

اقسام اقرار : در قانون و کتب حقوقی، تقسیم بندی خاصی از اقرار کیفری بعمل نیامده است . در حقوق اسلامی بر حسب اینکه اقرار، دلیل چه نوع جرمی قرار گیرد نام خاص آن جرم بر آن نهاده شده است مانند اقرار به قتل، اقرار به زنا، اقرار به سرقت، و غیره . در حقوق عرفی نیز تقسیمات جداگانه ای از انواع اقرار بعمل نیامده و بر حسب مفاهیم آن ، اقسامی از اقرار بر شمرده شده است . مانند اقرار صریح و اقرار ضمنی، اقرار کتبی و اقرارشفاهی و نظایر آن. در حقوق خارجی هم تقسیماتی از اقرار به نظر نمی رسد و معمولاً معانی و خصوصیات آن اقاریر، سبب تفکیک آنها از یکدیگر شده است. مانند اقرار داوطلبانه ، اقرار اجباری ، اقرار آزادانه . از آنجاییکه ارزش و آثار اقرار به اقتضای انواع آن متفاوت است وهمچنین به منظور بازنختن اقاریر صحیح از اقاریر غیر صحیح. در این مبحث، به تعریف و توصیف هر یک از اقسام اقرار پرداخته و ارزش اثباتی هر کدام از آنها را مورد بررسی قرار می دهیم . طرق تحصیل اقرار: چنانکه گفتم اصولاً کم اتفاق می افتد که بزهکار ، مرتجلأاً به ارتکاب بزه از ناحیه خود اقرار و اعتراف نماید. زیرا - همانگونه که در مبحث راجع به فلسفه اقرار بیان شد - هر چند از نظر روانی و اخلاقی اعتراف یکنوع احتیاج طبیعی است و شخص مقصري یکنوع میل طبیعی دارد به اینکه عمل خود را برای دیگران نقل کند ، (و پس از اینکه عمل مجرمانه را حکایت کرد ، احساس می کند که بار سنگینی را از دوش او برداشته اند و تشنجه و دلهره و کوییدگی اعصاب جای خود را به آرامش نسبی می دهد) ولی از طرف دیگر، ترس از مجازات و تصوراتی که از اجرای آن به او دست می دهد و تحت تاثیر غریزه طبیعی حفظ بقاء و دفع ضرر از خود ، حالت دیگری در او بوجود می اید که بر حالت قبلی او مستولی و چیره شده و باعث می گردد که در مقابل مقامات

قضائی جرات اظهار واقعیت رانداشته و به پنهان کردن حقیقت بپردازد . لذاست که برای بدست آوردن اقرار از متهم و در واقع ، تسلط یافتن بر حالات درونی او، راهها و طرق مختلفی معمول گشته است که از اهم آنها، اعمال زور، از قبیل شکنجه و آزار بدنی و جسمانی و فشار روحی و معنوی و بکار بردن خدعاً و حیله ، توسل به اسباب و ابزار فیزیکی و وسائل الکتریکی و الکترونیکی ، مانند ضبط صوت و استعمال مواد و داروهای شیمیایی و تزریقات داروئی ، تطمیع و وعده های مختلف و غیره می باشد. استفاده از طرق مذکور برای کسب اقرار متهم در هر کشوری بستگی به پیشرفت و درجه تمدن و تحولات اجتماعی و اخلاقی آن کشور و مخصوصاً ارتباط کامل با وضع قوانین آن جامعه در ممنوع و یا مجاز بودن استعمال این طرق و وسائل دارد. چون از نظر ارزش و اعتبار اقرار و درجه تاثیر آن برای تعیین کیفر مناسب و اجرای آن نسبت به متهم، اطلاع و آگاهی از هر یک از انواع و وسائل تحصیل اقرار بی مناسب نیست .

گفتار اول : تعریف و اقسام اقرار

در این گفتار بدوآبا تعریف از اقرار و تعریف لغوی و اصطلاحی آن و با بیان خصایص اقرار کیفری ، اقسام اقرار را بلحاظ شیوه بروز ، محل وقوع و به اعتبار موضوع آن مورد بررسی فرار داده ایم .

بند اول: تعریف اقرار

لازم است بدانیم اقرار واژه‌ای است عربی از ریشه‌ی قرّ به معنای ثابت بودن ، « و اثبات شی » و آیه شریفه « و نقر فی الارحام ما نشاء » از همین ریشه است.^۱ و صیغه‌ی اقرار عبارتست از: له عنی کذا (فلاں شی که نزد من است از آن اوست) یا هذا الشی له (این شی مال اوست) یا بگوید : له علی کذا (برای او است بر عهده من فلاں شی) اقرار به زبان عربی و غیر عربی صحیح است . ولی در لزوم اقرار شرط است که مقرر علم به وضع داشته باشد . از این رو اگر شخص عرب

^۱- همان ، صفحه ۱۸ .

^۲- قرآن کریم ، سوره مائدہ - آیه ۲۲

، به لفظ عجمی تلفظ و اقرار کند یا بالعکس در حالی که در الفاظ دال بر اقرار معتبر آن است که دلالت به حسب عرف بوده ، اگر چه از نظر قانون دستور زبان عربی رعایت نشده باشد .^۱ لذا در بررسی مفهوم اقرار ، در این مبحث ابتدا مفهوم لغوی و سپس مفهوم اصطلاحی آن مورد بررسی قرار می گیرد .

الف - تعریف لغوی اقرار

اقرار کلمه‌ای است عربی که در فرهنگ فارسی معین واضح بیان کردن و آشکار گفتن و اعتراف کردن معنا شده است.^۲ و در فرهنگ‌های عربی نیز به این معنی بکار رفته است: اعتراف، تصدیق، پذیرش و استواری، چنانکه اقر بخطبئه «به زیر بارگناه خودرفت» و اقر بالحق «به حق اعتراف کرد» ترجمه شده است.^۳ هر فرهنگ‌های جدید عربی به فارسی نیز واژه اقرار به معنی اعتراف کردن بکار رفته است ، چنانچه قرره بالامر « او را به اعتراف و داشتن » قرره علی الحق « او را و داشت به حق اعتراف نماید » و از اقرار بالحق « اعتراف کرد به حق ، اقرار کرد به حق » ، معنا شده است.^۴

همچنین در کشورهای انگلیسی‌زبان، برای معانی اقرار و اعتراف، لغات **Confession** و **acknowledge** و در کشورهای فرانسوی زبان لغات **aveu** و **reconnaissance** وضع شده است .

لذا واژه‌ی اقرار به معنای ثبات بخشیدن ، مستقر شدن و ثابت شدن و آرام گرفتن می باشد . عمل ، اقرار نمودن را از آن جهت که اقرار کننده با اقرار خود ، آرامش وجودان پیدا میکند یا مساله را تثییت و محکم می کند نامگذاری کرده اند .

ب - تعریف اصطلاحی اقرار

^۱ - جمعی عاملی ، زین الدین ، الروضه البهیه ، جلد ۶ ، بیروت ، بینا ، ۱۴۰۳ق . ص ۳۷۸ .

^۲ - معین ، محمد ، فرهنگ فارسی ، ج ۱ ، تهران ، انتشارات سپهر ، چاپ ۴ ، ۱۳۶۰ ، ص ۳۲۴ .

^۳ - سیاح ، احمد . فرهنگ دانشگاهی ترجمه المنجد الابجدي ، تهران ، انتشارات اسلام ، چاپ اول ، ۱۳۷۶ ، ص ۱۴۴ .

^۴ - بندر بیگی ، محمد ، فرهنگ جدید عربی به فارسی ، ترجمه المنجد الطلاقب ، تهران ، بی‌نا ، چاپ ۸ ، ۱۳۷۱ ، ص ۴۳۸ .

در مفهوم اصطلاحی اقرار از دو منظر به موضوع پرداخته می شود ابتدا از منظر حقوقدانان و سپس از منظر فقهاء اعم از امامیه و عامه. اقرار از منظر حقوقدانان : دکتر جعفر لنگرودی در تعریف اقرار می نویسد . اقرار عبارتست از اخبار به زیان مخبر (یا زیان موکل او) از وضع موجود ، اصالتاً و در توضیح آن بیان نموده اند یعنی، در اصل به زیان اوست و لو آنکه تبعاً به سود او هم باشد . مانند اخبار شخص به بلوغ ملازمه با تکالیف دارد، ولی بالغ موضوع حقوق هم هست. اصالتاً اقرار زوج مبنی بر فعل لواط با برادر زوجه قبل از نکاح، که رابطه نکاح قطع و این به ضرر زوجین است، معدلک، اقراری است نافذ و معتبر ، اما این اقرار هم اصالتاً به ضرر مقر است و تبعاً هم به ضرر زوجه است.^۱ دکتر حسن امامی نیز در کتاب خود از اقرار تعریفی ارائه نموده است و فقط به بیان ماده ۱۲۵۹ ق.م، اکتفا نموده است.^۲ با الهام از نظرات اساتید حقوق می توان اقرار را به صورت زیر تعریف نمود: اقرار، عبارتست از اخبار به حقی برای غیر به ضرر خود که در تحلیل این تعریف، بررسی اجزای آن اجتناب ناپذیر است .

۱/۱ اخبار - اخبار لفظ یا الفاظی است که حکایت از یک نوع اعمال خاص در انسان می نماید و وجود امری را در زمان حال با گذشته بیان می نماید، همچنانکه انشاء ، لفظ یا الفاظی است که حکایت از یک نوع عمل خاصی می نماید که امری را ایجاد می کند.

۱/۲ حق - حق عبارتست از اختیاری که قانون برای کسی شناخته تا بتواند امری را انجام یا ترک نماید . بنابراین در اقرار باید اخبار بوجود حقی باشد، خواه مستقیم باشد، چنانکه در دعوای طلب کسی بر دیگری، خوانده اقرار به طلب او نماید، و یا غیر مستقیم باشد، چنانکه در دعوای مطالبه خسارت ناشی از عدم انجام تعهد، خوانده، اقرار به تاخیر انجام تعهد کند، اقرار مزبور اخبار بوجود سبیت حق برای خواهان است .

۱/۳ برای غیر - در اقرار باید اخبار به وجود حق برای غیر باشد و الا چنانکه کسی اخبار وجود حق برای خود کند، دعوی حق می نماید و اصطلاحاً اقرار به آن گفته نمی شود.

^۱- جعفری لنگرودی، محمد جعفر، میسوط در ترمینو لوزی حقوق، ج اول تهران، انتشارات گنج دانش، چاپ ۲، ۱۳۸۱،

٥٣ - ٥٢

^۲ - امامی، سید حسن، حقوق مدنی، ج ۶، تهران، انتشارات اسلامیه، چاپ چهارم، ۱۳۷۳، ص ۲۳.

۱/۴ بر ضرر خود - در اقرار مقرر خبر از وجود حق برای دیگری بر ضرر خود می دهد ، والا چنانچه مقر، اخبار از وجود حق برای کسی بضرر دیگری بنماید ، گواهی محسوب می شود.

تعريفی که ماده ۱۳۵۶ قانون مدنی فرانسه از اقرار ارائه داده است عبارتست « اقرار ، اعلامی است که مقرر توسط آن وجود واقعه ای را می پذیرد که می تواند به زیان او عواقب حقوقی داشته باشد » . اقرار در هر مورد ، حتی در مورد بی اعتبار کردن استاد رسمی نیز معتبر است ، مگر در مورد مسائل مربوط به نظم عمومی مانند نسب ناشی از زنا و طلاق و جدایی جسمی زن و شوهر .

با مقایسه تعاریف ارائه شده توسط حقوقدانان و قانون مدنی ایران و فرانسه ، به نظر می رسد ، تعريف سنتی اقرار در ماده ۱۲۵۹ ، قانون مدنی ایران تا چه اندازه ضعیف و ناصواب می باشد و لذا تعريفی که دکتر جعفری لنگرودی ، از اقرار ، ارائه نموده جامع تر بنظر می رسد .

در قوانین جزایی ایران ، تعريف خاصی از اقرار تا سال گذشته صورت نگرفته است و تنها از آن به عنوان یکی از طرق اثبات جرایم (در بخش مربوط به اثبات جرایم مستوجب حد) نامبرده شده است . لکن در قانون مجازات اسلامی جدید التصویب (۱۳۹۲) تعريفی که در ماده ۱۶۴ از اقرار ارائه داده است « اقرار عبارت از اخبار شخص به ارتکاب جرم از جانب خود است » و یکی از حقوقدانان اقرار در اصطلاح کیفری را «اظهاری دانسته است که مقرر با علم و آگاهی از عواقب و نتایج کیفری ، قسمتی یا تمامی اتهامی را که علیه وی در دادگاه اقامه شده است می پذیرد ». لذا در حقوق جزا وقتی می گوییم متهم به جرم اقرار نمود مقصود پذیرش اتهام و اعتراف به انجام و ارتکاب جرم می باشد و اعلام اینکه جرم مورد نظر ، توسط وی ، ارتکاب یافته است . و همانطور که می دانیم جرم واقعه و رویدادی است که اثر آن ، به حکم قانون بوجود می آید که این آثار ، ممکن است ، شامل ، مسئولیت کیفری و هم مسئولیت مدنی باشد . در هر صورت هر جرم حداقل واجد مسئولیت کیفری است و تعريف ذکر شده در قانون مدنی فرانسه (اعلام پذیرش وجود واقعه ای توسط مقرر که می تواند به زیان وی عواقب حقوقی

^۱ - شامبیاتی، هوشنگ ، حقوق کیفری اختصاصی ، جلد اول ، (جرائم علیه تمامیت جسمانی (أشخاص)) تهران ، آینده ، چاپ دوم ، ۱۳۷۴ ، ص ۱۶۷ .

داشته باشد)، که در قبل ذکر شده، نشان دهنده وحدت تعریف اقرار در حقوق مدنی و کیفری می‌باشد. و آثار زیان اقرار در امور کیفری تحمل کیفر و مجازات است.

اقرار از منظر فقهاء: در فقه اسلامی اقرار به عنوان یکی از ادله‌ی اثبات دعوی ذکر شده و بر اساس سوابق اسلامی و فقهی اقرار در محاکم از اهمیت و ارزش بالایی برخوردار می‌باشد. در تعریف اصطلاحی اقرار فقهاء امامیه تعاریف مختلفی را ارائه داده اند. چنانکه بعضی آن را به « الاخبار بحق على نفسه»^۱ و عده‌ای به « الاخبار عن حق لازم له» و بعضی به « الاخبار عن حق سابق لا يقتضي تمليكاً بنفسه ، بل يكشف عن سبقة»^۲ تعریف کرده اند. علامه حلی، در مفهوم اصطلاحی اقرار، آن را به خبر دادن حقی که لازم او باشد تفسیر نموده است^۳ که شرعیت آنرا به کتاب و قول پیامبر (ص) از جمله «اقرار العقول على انفسهم جائز» و اجماع علماء که: اقرار شخص بالغ عاقل جائز التصرف بر نفسش مضی است می‌داند. و در تعریفی که، محقق حلی از اقرار آورده است «هو اخبار الانسان بحق لازم له»^۴ شامل اثر آن هم می‌شود. حق لازم در سخن محقق حلی، یعنی اینکه، ادای آن حق، بر مقر لازم است.

ج: خصایص اقرار کیفری

۱ - طریقیت داشتن

بر خلاف اقرار در امور مدنی که موضوعیت دارد: (یعنی هرگاه کسی اقرار به امری نماید که دلیل حقانیت طرف است، ملزم به اقرار خود خواهد بود و خواستن دلیل دیگر برای ثبوت آن لازم نیست) در امور جزایی، اقرار بخودی خود دارای ارزش و اعتبار نبود بلکه باید با سایر قرائن و

^۱ - حلی، جعفر بن حسن (محقق حلی)، شرایع الاسلام، ترجمه احمد ایزدی، تهران، انتشارات دانشگاه تهران، چاپ ۴، ۱۳۶۴

^۲ - نجفی، محمد حسن، جواهر الكلام فی شرح شرایع الاسلام، جلد ۳۵، تهران، دارالکتب اسلامی، چاپ ۷، ۱۳۶۳ ه.ش، ص ۲.

^۳ - حلی، حسن بن یوسف بن مطهر (ملقب به علامه حلی)، تبصره المتعلمین، ترجمه شیخ ابوالحسن شعرانی، تهران، انتشارات اسلامیه، چاپ دوم، ۱۳۶۹، ص ۴۲۷.

^۴ - حلی، جعفر بن حسن (ملقب به محقق حلی)، مختصر النافع فی فقه امامیه، ترجمه محمدعلی، قم، انتشارات اسلامیه، چاپ سوم، ۱۳۶۸ ه.ش، ص ۲۴۳.

امارات مقرنون و همراه باشد تا به عنوان دلیل مورد قبول واقع شده و از موجبات ثبوت تقصیر متهم بشمار آید . به عبارت دیگر در امور جزائی قاضی نمی تواند بصرف اظهار متهم او را محکوم نماید ، بلکه دادگاه موظف است در خصوص صحت و اعتبار آن تحقیق مقتضی بعمل آورده و « اقرار را با توجه به سایر دلایل ارزشیابی نماید »^۱ به عبارت روشن تر برای کشف قطعی واقعیت و حصول یقین لازم است اقرار زیر ذره بین مقامات قضائی قرار گرفته و بررسی ارزش اثباتی آن به قاضی رسیدگی کننده محول گردد تا در صحت و سقم آن دقت و سنجش کافی بعمل آورده و آنگاه بدون بیم از عذاب و جدانی و تردید و یا تاسف و پشیمانی ، حکم خود را صادر کند . به نظر می - رسد چنین جنبه ای از اقرار ، به فلسفه دلایل معنوی مربوط باشد . در امور جزائی ، این یقین قضائی است که دارای اهمیت بوده و بنابراین ارزش دلیل و سنجش آن نیز به قاضی و اعتقاد وی بستگی دارد . به عبارت دیگر در امور جزائی دلیل در قانون معین نشده و قاضی تحقیق جزائی در کشف حقیقت و یقین باطنی می تواند از هر دلیلی استفاده کند و ارزش دلیل و تطبیق آن با اوضاع و احوال خاص هر مورد بستگی به دادرس دارد چنانکه ممکن است اقرار صریح متهمی را تلقینی و غیر واقعی تلقی نماید . دیوانعالی کشور ضمن احکام متعدد ، پذیرفته است که اقرار کیفری موضوعیت ندارد یعنی بخودی خود موجب ثبوت تقصیر نیست بلکه طریق علم و استباط محکم در تشخیص تقصیر متهم می باشد . در یکی از آراء دیوان مذکور آمده است در امور جزائی تنها اقرار متهم بدون اینکه در باب صحت و اعتبار آن تحقیقاتی بعمل آمده و قرائتی در تایید آن موجود باشد موضوعیت نداشته و ممکن است طریق علم و استباط محکم در تشخیص تقصیر متهم واقع شود نه آنکه بطور کلی و قطع نظر از طریقیت آن بر ضرر متهم ، دلیل و حجتی قانونی بشمار رود بلکه در مقام حکم به ارتکاب ، فقط دلایل و شواهد اقنانع کننده مناط اعتبار خواهد بود .^۲ در رای دیگر چنین اظهار نظر شده است که : « در امور جزائی ، اقرار متهم طریقیت دارد و اگر دادگاه به ملاحظه قرائن و امارات دیگر اقرار متهم را از دلایل خارج نماید موجب شکستن

^۱ - آشوری محمد ، « تقریرات درس آئین دادرسی کیفری ۲ » ، دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران ، سال ۷۱-۷۰ صفحه ۲۱۹

^۲ - حکم شماره ۱۲۰۴ - ۲۶/۷/۲۶ شعبه ۲ دیوانعالی کشور ، به نقل از متین دفتری . احمد . (مجموعه رویه قضائی) بی . م . بی نا . ۱۳۳۰ ه . ش ، صفحه ۳۰